Vilniaus St. 15

25 m^5 were surveyed, destroyed cultural layers being recorded in the greater part of the surveyed area. The surviving cultural layers were 1.6–2 m thick and based on the finds in their lower part date to the 17th century. The N end of a building's cellar with a cylindrical vault ceiling and dating to the late 16th – first half of the 17th centuries was discovered near the building at Vilniaus St. 15.

Dainius Balčiūnas

Nemuno gatvė 17

Sklypas Nemuno g. 17 yra Kauno senamiesčio PR dalyje, 28 kvartale. Dabartine Nemuno gatve ėjo vienas iš kelių į Vilnių. Tyrinėtas sklypas Nemuno g. 17 priklausė Karmelitų vienuolynui, jame buvo daržai. Pagal 1847 m. matininko T. Paškausko sudarytą planą kvartalą sudarė 3 posesijos. Sklypas Nemuno g. 17 priklausė Karmelitų vienuolynui, jame stovėjo J. Davidovičiaus namas su daržu, tačiau 1860 m. plane sklypas jau rodomas kaip tuščias. 1903 m. plane Nemuno g. 17 sklype prie gatvės pažymėtas medinis vieno aukšto namas, priklausantis Varšavščikams, mediniai sandėliai, P dalyje – daržai. Vėliau 1928 m. pusė namo buvo apmūryta. Šis namas kaip avarinis buvo nugriautas prieš keletą metų.

Kvartalo žvalgomuosius archeologinius tyrimus 1988 m. vykdė M. Bertašius. Jų metu užstatymo nerasta, užfiksuoti daržų sluoksniai ir akmenų grindinių fragmentai, rasta nedaug XVII a. datuojamų radinių. 1999 m. D. Balčiūnas ir A. Vaškelis vykdė archeologinius tyrimus tiesiant vandentiekio įvadą į pastatus Nemuno g. 15. Užfiksuoti iki 1,5 m storio kultūriniai sluoksniai, kurių pagrindą sudaro daržų žemė.

Sklype Nemuno g. 17 prie gatvės suprojektuotas 9 butų gyvenamasis namas. Šioje vietoje birželio–liepos mėnesiais buvo atlikti detalieji archeologiniai tyrimai. Iškastos 4 perkasos, ištirtas 199,8 m^2 plotas. Sklypo P pusėje yra 18 m^2 dydžio betoninis rūsys – kultūriniai sluoksniai šioje vietoje sunaikinti.

Visame tyrinėtame plote 1,1–1,4 m gylyje pasiektas įžemis – rusvas oksiduotas priesmėlis, o virš jo – 15–25 cm storio daržo žemės sluoksnis, kur rasta puodyninio koklio profiliuotu pakraštėliu šukė, plokštinio maureskos ornamentu dekoruoto, žaliai glazūruoto koklio fragmentas. Aptikto puodo pakraštėlis atlenktas į išorę ir prispaustas, puodynių pakraštėliai statūs ir profiliuoti, viduje glazūruoti žaliai ir rudai, peteliai puošti horizontaliomis žiedimo rievėmis, kaklelis įrėžta bangele. Įdomesnis radinys – tai 19 cm ilgio ir 1,2–6,2 cm skersmens lenktas rago formos neaiškios paskirties molinis dirbinys su 3,3 cm skersmens kiauryme viduje (1 pav.). Radiniai datuojami XVI a. pabaiga – XVII a. I puse. Tikriausiai čia stovėjo pastatas, nes 80 cm gylyje aptiktas sumūrytas iš akmenų (rištas kalkių skiediniu) 1x0,7 cm dydžio ir 60 cm aukščio stulpas, datuotas XVII a. pradžia (2:1 pav.).

1 pav. Neaiškios paskirties keraminis dirbinys. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 1. A ceramic artefact with no clear purpose.

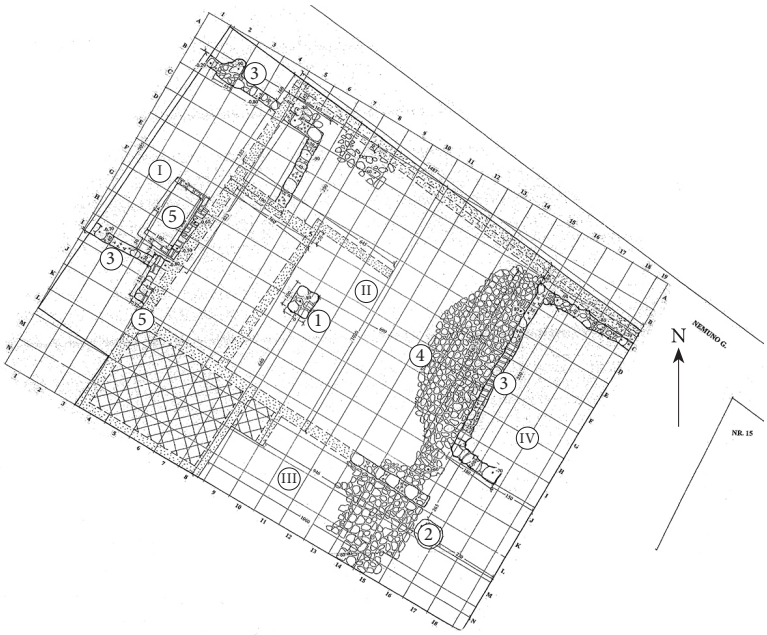

2 pav. Tyrimų vietos planas: 1 – mūrinio stulpo pamato liekanos; 2 – lauko riedulys; 3 – pastatų mūrinių pamatų liekanos; 4 – lauko riedulių grindinys; 5 – nugriauto XX a. pastato pamatų liekanos. D. Balčiūno brėž.

Fig. 2. Plan of investigated site: 1 – The remains of a masonry column foundation; 2 – fieldstones; 3 – the remains of a buildings' masonry foundations; 4 – fieldstone paving; 5 – the foundation remnants of a demolished 20th-century building.

I perkasoje, kvadratuose B:2–4 ir I–J:1–4 atidengti pamatai pastato, tikriausiai statyto XVII a. pabaigoje – XVIII a. (2:3 pav.). Jie fiksuoti 80–70 cm gylyje. Pastatas stovėjo šonu į dabartinę Nemuno gatvę. Pastato PR kampas atkastas II perkasoje. Š sienos ilgis siekė 4,65 m, išlikusios R sienos ilgis – 2,9 m, likusi pamatų dalis nuardyta XX a. Pastato vidaus plotis siekė 6,6 m, išorės plotis – 7,02 m, ilgis liko nenustatytas. Jis tęsiasi į V už tyrinėto ploto V ribos, į gretimą sklypą Nemuno g. 19. Prie pastato P sienos fiksuotas sumūrytas 1,55x0,32 m dydžio pamatų išplatinimas, įgilintas per 80 cm. Plytos (26–31x14x6–8 cm dydžio) jo viršuje rištos kalkių skiediniu, kitose vietose atidengtos tik plytų nuolaužos. Pamatai mūryti iš 20x15x10 cm akmenų, kampiniai akmenys stambesni – 40x20x15 cm dydžio, rišti kalkių skiediniu. Pamatų plotis – 30–40 cm, jie įgilinti į sluoksnius per 40 cm, Š sienoje tikriausiai būta įėjimo į pastato vidų, šioje vietoje išlikęs stambus slenksčio akmuo ir dar keletas smulkių nuogrindos akmenų. Nuogrinda išliko ir prie pastato ŠR kampo. Į R nuo pastato rasta akmenų grindinio liekanų, tikriausiai visas kiemas buvo grįstas lauko rieduliais. Sprendžiant iš pamatų pločio ir jo struktūros, ant jų galėjo stovėti vieno aukšto medinis gyvenamasis namas.

Tyrinėtoje vietoje rastos ir antro pastato pamatų liekanos (2:3 pav.). Kaip ir pirmas pastatas jis stovėjo šonu į dabartinę Nemuno gatvę, dalis pastato yra už tyrinėto ploto R ribos, jo ilgis nenustatytas. Š sienos pamatai atidengti

90 cm gylyje, o P sienos – 60–70 cm gylyje. Š sienos plotis siekė 35–40 cm, V sienos – 25–35 cm, o P – iki 50 cm. Š sienos ilgis siekė 3,72 m, P sienos – 1,8 m. Pastato vidaus plotis siekė – 5,5 m, išorės – 6,45 m. Pamatų apačioje fiskuoti akmenys yra stambesni – 40x20x15–15x10x10 cm dydžio, rišti rupiu kalkių skiediniu, o viršutinėje dalyje yra plytų (dydžiai – 27x12x8, ?x14–14,5x? cm). Pagal pamatų plotį ir struktūrą ant jų galėjo stovėti greičiausiai medinis gyvenamas namas. Abu rastieji pastatai buvo nugriauti iki XIX a. vidurio, nes 1860 m. miesto plane sklypas pavaizduotas be užstatymo.

Statant antrą pastatą paviršius buvo pakeltas, supilant 30–40 cm storio niveliacinį maišyto šviesiai pilko juodžemio su smėliu sluoksnį, ant jo buvo paklotas lauko riedulių grindinys (2:4; 4 pav.). Sluoksnyje rasta pilkos spalvos puodyninių koklių horizontaliu pakraštėliu fragmentų, degtų redukcinėje aplinkoje, keletas puodyninių koklių fragmentų, degtų oksidacinėje aplinkoje, rusvos spalvos, dugno viduje dekoruotas rozete. Tradicinės keramikos puodų pakraštėliai – atlenkti į išorę ir užapvalinti, atlenkti į išorę, vertikaliai profiliuota briauna arba neišreikštu pakraštėliu, naudoti maisto gamybai, viduje ir išorėje aprūkę. Redukcinėje aplinkoje degtų puodų pakraštėliai – atlenkti į išorę ir prispausti, atlenkti į išorę su užapvalinta arba profiliuota briauna, vidinėje pusėje profiliavimas dangteliui, peteliai išorėje puošti horizontaliomis žiedimo rievėmis. Ant puodų priedugnių yra šlifavimo žymių. Rasta maisto gamybai naudotų stambių dubenų fragmentų, jų aukštis siekė iki 13 cm, dugno skersmuo apie 22 cm. Pakraštėlis išplatintas, nuolaidus į vidų, sienelės išorėje dekoruotos žiedimo rievėmis. Rasta ir žiestų, oksidacinėje aplinkoje degtų puodų pakraštėlių šukių. Pakraštėliai – atlenkti į išorę, prispausti arba vertikalūs ir profiliuoti, viduje dengti žalia ir ruda glazūra.

3 pav. XVII a. pabaigos – XVIII a. pastato pamatai. D. Balčiūno nuotr.

Fig. 3. The foundation of a late 17th–18th-centuries building.

4 pav. Lauko riedulių grindinys. D. Balčiūno nuotr.
Fig. 4. Fieldstone paving.

Šis sluoksnis yra supiltinis, permaišytas, todėl jame kartu rasta įvairaus laiko radinių. Puodyninių koklių fragmentai, redukcinėje aplinkoje degtų ir tradicinės keramikos puodų šukės datuojamos XVI a. I puse, o kiti radiniai – XVI a. pabaiga ar XVII a. pradžia.

Nugriovus abu pastatus virš pirmojo susidarė iki 10–25 cm storio, o virš antrojo – 25–45 cm storio juodžemio sluoksnis, panašus į daržo žemę. Jame rasta tradicinės keramikos puodų atlenktais į išorę ir prispaustais pakraštėliais šukių, žiestų puodynių ir taurių dugnų, glazūruotų žalsvai, geltonai ir rudai, geležinis raktas ir peilio geležtės dalis. Šie radiniai datuojami XVII a. II puse – XVIII a. pradžia, pats sluoksnis formavosi iki XIX a. Antro pastato viduje iškastoje duobėje rasta XVII a. datuojamų nedidelių plokštinių koklių fragmentų, dekoruotų treliažo ir kaustytiniu ornamentu, karnizinio koklio, dekoruoto angelo sparnais, fragmentas. Kokliai – žaliai glazūruoti, degti oksidacinėje aplinkoje, rusvos spalvos. Žiestų puodynių pakraštėliai – vertikalūs, profiliuoti, puodynių su ąsa vidus dengtas žalia glazūra, lėkštės šukė – rudai geltonai glazūruotu vidumi. Retesnis radinys Kaune – olandiškos balto molio kaolino pypkės galvutė. Radiniai datuojami XVII a. I puse, tačiau į sluoksnį pateko vėliau.

Viršuje buvo 50–70 cm storio XX a. datuojamo juodžemio sluoksnis su buitinėmis atliekomis ir XX a. gyvenamo namo pamatai (2:5 pav.). Vykdyti tyrimai patvirtino vėlyvą šios miesto dalies užstatymą, šiame kvartale posesijos buvo naudojamos kaip daržai.

Nemuno St. 17

Since 1903 a wooden, single story residential home has stood on the plot at Nemuno St. 17, a garden and an orchard existing in the courtyard. 199.8 m^2 were excavated here. Sterile soil was unearthed at a depth of 1.1–1.4 m. Above it was recorded a 15–25 cm layer of gar-

den soil, which contained late 16th – first half of the 17th-centuries potsherds. The foundation remnants of two wooden houses from the late 17th–18th centuries were unearthed along with fragments of courtyard paving (Figs. 1–4). The inside width of the buildings was 6.6 and 5.5 m, their length being undetermined. A 25–45 cm thick layer of garden soil, which contained potsherds and stove tile fragments from the second half of the 17th–18th centuries, formed after the buildings were demolished.

Mindaugas Bertašius

Druskininkų gatvė 9

Tirtas sklypas yra Kauno senamiesčio R dalyje, 24 kvartalo PR krašte, prie Druskininkų ir Puodžių gatvių. Sklype nuo XIX a. II pusės pradėta statyti mūrinius pastatus, pirmoji istorinė žinia apie statomą mūrinį namą siekia 1866 m. Senesnių medinių pastatų liekanų rasta ankstesnių tyrimų metu. 1903 m. miesto plane be minėto pastato prie sklypo Š ribos pažymėti ūkiniai, prie V – mediniai ūkiniai statiniai, toks sklypo užstatymas išliko iki pat XX a. II pusės. Šiuo metu aplinkiniai pastatai istorinės, architektūrinės ar kultūrinės vertės neturi.

Žinių apie tiriamą sklypą suteikia Kauno miesto planai. Sklypą iš P ribojanti dabartinė Puodžių gatvė nuo XVI a. vadinama Odminių (*Garbarska*) gatve. 1753 m. minimas sklypo savininkas priklausė audėjų cechui. Kitoje Puodžių gatvės pusėje yra išlikęs iš dalies tyrinėtas XVII a. I pusės mūrinis rūsys. Tai leidžia manyti, kad XVI a. viduryje šis kvartalas įgavo dabartines ribas ir urbanistinį vaizdą. Pro kvartalo Š kraštą ėjo Vilniaus senojo kelio atšaka – Nemuno gatvė. Šios gatvės tyrimai atskleidė jos raidą nuo pat XIV–XV a. sandūros.

Šioje vietoje žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo atlikti 1988 m. Jų metu aptiktas nuo XV a. pradžios susiformavęs kultūrinis sluoksnis.

Sklypo R dalyje prieš statant daugiabutį gyvenamąjį namą 2013 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais buvo atlikti detalieji archeologiniai tyrimai. Jų metu iškasti 7 šurfai (4–7 m^2 dydžio) ir 3 perkasos (8–12 m^2 dydžio), ištirtas 70 m^2 plotas. Tyrimų metu nustatyta, kad šioje vietoje paviršius nežymiai pakeltas XX a. Daugiausia tai susiję su žmonių veikla – neužstatytą sklypą palaipsniui užpilant buitinėmis atliekomis paviršius buvo pamažu keliamas.

Daugelyje vietų fiksuotas pirminis paviršius, tačiau jis neryškus. Perėjimas iš sluoksnio į įžemį yra palaipsnis, tad kai kada buvo sudėtinga apibrėžti aiškią įžemio paviršiaus ribą. Įžemis fiksuotas apie 1,3–1,7 m gylyje nuo esamo paviršiaus, t. y. apie H_{abs} 26,85–27,40 m. Pirminis paviršius palengva žemėjo Š pusėn, t. y. jis yra kiek aukščiau dabartinės Puodžių gatvės, o Nemuno gatvės kryptimi yra labai nedaug nuolaidus. Įžemį sudaro rusvai rausvas priesmėlis, kai kur gelsvesnis smėlis, giliau guli geologinis sąnašinio žvyro sluoksnis. Toks priesmėlis ir panaši įžemio struktūra būdinga visai pagrindinei Kauno senamiesčio daliai.

Tyrimų metu fiksuotas 1,3–1,7 m storio natūraliai klostęsis sluoksnis (1 pav.). Jis gerai ar iš dalies išlikęs, fiksuotas visose tyrimų vietose. Remiantis tyrimų duomenimis galima teigti, kad sluoksnio storis nežymiai plonėja P pusėje, artėjant prie Puodžių gatvės. Viršutinę sluoksnio dalį sudaro apie 60–70 cm storio archeologiškai nevertingas sluoksnis – XIX a. viduryje – XX a. supiltos buitinės šiukšlės. Šis sluoksnis daugelyje vietų suardytas įvairių perkasimų, kurie apardė ir gilesnį sluoksnį (komunikacijų tinklų tranšėjos – 2, 5, buitinių atliekų